

Έκθεση ERM 2020: Διασυνοριακή αναδιάρθρωση

Εισαγωγή

Η παρούσα έκθεση έχει διττό στόχο: πρώτον, να εξετάσει την πρόσφατη δραστηριότητα αναδιάρθρωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση συμπεριλαμβανομένων και των αρχικών επιπτώσεων της κρίσης του κορονοϊού (COVID-19), και, δεύτερον, να αναλύσει πιο εμπεριστατωμένα τη δραστηριότητα αναδιάρθρωσης διασυνοριακού χαρακτήρα που αφορά πολυεθνικές επιχειρήσεις (ΠΕΕ). Η τελευταία ανάλυση βασίζεται στην ολοένα και περισσότερο διακρατική προσέγγιση που υιοθετούν οι εν λόγω επιχειρήσεις κατά τη λήψη αποφάσεων στρατηγικού σχεδιασμού, συμπεριλαμβανομένων συμπερασμάτων που αφορούν την τοποθεσία των εγκαταστάσεων παραγωγής και απασχόλησης. Σε μεγαλύτερες πολυεθνικές επιχειρήσεις, οι αποφάσεις που λαμβάνονται στην παγκόσμια έδρα τους επηρεάζουν ολοένα και περισσότερο τις δραστηριότητες σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται προκλήσεις που αφορούν την εκπροσώπηση των εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων Εργαζομένων (ΕΣΕ), που έχουν ως στόχο να παράσχουν ένα πλαίσιο για την ενημέρωση των εργαζομένων των ΠΕΕ και τη διαβούλευση με αυτούς σχετικά με αποφάσεις που τους επηρεάζουν.

Η βασική πηγή πληροφοριών για την ανάλυση είναι η βάση δεδομένων συμβάντων του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Αναδιάρθρωσης (ERM) η οποία έχει συλλέξει στοιχεία για περισσότερες από 25 000 αναδιρθρώσεις μεγάλης κλίμακας που έχουν πραγματοποιηθεί από τη δημιουργία της το 2002, συμπεριλαμβανομένων περίπου 2 000 αναδιρθρώσεων που πραγματοποιήθηκαν από τις αρχές του 2019. Η ανάλυση των διακρατικών αναδιρθρώσεων συμπληρώνεται από περιπτωσιολογικές μελέτες που βασίζονται σε διεθνείς μετεγκαταστάσεις παραγωγής.

Πλαίσιο πολιτικής

Το 2020, οι αγορές εργασίας της ΕΕ λειτουργούν υπό τη σκιά του πρώτου κύματος της κρίσης της νόσου COVID-19. Αρχικά, τουλάχιστον, η ισχυρή δημοσιονομική απάντηση από την ΕΕ και τα κράτη μέλη έχει μετριάσει μερικές από τις πιο ανησυχητικές επιπτώσεις. Ωστόσο, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης, ιδίως στους τομείς που επλήγησαν περισσότερο, θα είναι απαραίτητη η συνεχής κρατική στήριξη για την προστασία των

νοικοκυριών και των επιχειρήσεων και για τη διασφάλιση των προϋποθέσεων για βιώσιμη ανάκαμψη. Επιπλέον, για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της ΕΕ, όπως ο στόχος για ουδέτερο ισοζύγιο διοξειδίου του άνθρακα έως το 2050, θα είναι απαραίτητος ο μετασχηματισμός της παραγωγικής δραστηριότητας που θα περιλαμβάνει εκτεταμένη αναδιάρθρωση.

Σε γενικές γραμμές, οι ΠΕΕ είναι ανθεκτικές επιχειρήσεις που μπορούν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην αναδιάρθρωση και την επίτευξη των εν λόγω μακροπρόθεσμων στόχων. Αντιπροσωπεύουν ένα μεγάλο μερίδιο της παγκόσμιας παραγωγής (28 %) και απασχόλησης (23 %) και ένα ακόμα μεγαλύτερο μερίδιο του διεθνούς εμπορίου. Οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι εν λόγω επιχειρήσεις σχετικά με τον τόπο εγκατάστασης δραστηριοτήτων τους επηρεάζουν το καθεστώς απασχόλησης δεκάδων εκατομμυρίων Ευρωπαίων, καθώς και την ευημερία των κοινοτήτων και των περιφερειών τους. Εν μέρει λόγω της αυξανόμενης οικονομικής επιρροής των ΠΕΕ, η ΕΕ έχει αναπτύξει πολιτικές για τη στήριξη της εκπροσώπησης των εργαζομένων σε διακρατικό επίπεδο (τις οδηγίες για τη σύσταση ΕΣΕ και τη θέσπιση δικαιωμάτων ενημέρωσης και διαβούλευσης) για την αποκατάσταση της ισορροπίας των προνομίων των κοινωνικών εταίρων, ιδίως στην περίπτωση διακρατικών αναδιρθρώσεων. Μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ), έχουν διατεθεί κονδύλια για την επιμόρφωση εργαζομένων που έχουν απολυθεί λόγω αναδιρθρώσεων μεγάλης κλίμακας, από τα οποία έχουν επωφεληθεί εκατοντάδες χιλιάδες ευρωπαίοι εργαζόμενοι.

Κύρια πορίσματα

- Η κρίση της COVID-19 οδήγησε σε διπλασιασμό του αριθμού θέσεων εργασίας που χάθηκαν λόγω αλλαγής της επιχειρηματικής δομής το πρώτο εξάμηνο του 2020, σε σύγκριση με τον κυλιόμενο μέσο όρο. Η κρίση δεν είχε τις ίδιες επιπτώσεις στο σύνολο της αγοράς, καθώς δύο ευρύτεροι κλάδοι – οι μεταφορές (συμπεριλαμβανομένων των εναέριων μεταφορών) και ο κλάδος των ξενοδοχειακών υπηρεσιών και της εστίασης – αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ήμισυ των απωλειών θέσεων εργασίας που ανακοινώθηκαν (σε σύγκριση με λιγότερο από 10 % υπό

«φυσιολογικές» συνθήκες). Αυτοί είναι οι τομείς που έχουν πληγεί περισσότερο από τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης που ελήφθησαν για τον περιορισμό της διάδοσης του ιού. Μια πληρέστερη εικόνα για τις αρχικές επιπτώσεις της κρίσης της νόσου COVID-19 θα είναι εφικτή μόνο μετά τον περιορισμό ή την άρση των προσωρινών μέτρων δημοσιονομικής στήριξης που έχουν ληφθεί από τις κυβερνήσεις.

- Περίπου 1 στις 20 περιπτώσεις αναδιάρθρωσης μεγάλης κλίμακας στο ERM είναι διακρατικού χαρακτήρα, και επηρεάζει τις δραστηριότητες σε τουλάχιστον δύο χώρες. Οι επιπτώσεις των εν λόγω περιπτώσεων για την απασχόληση είναι συνήθως πολύ πιο σοβαρές και οι διαδικασίες αναδιάρθρωσης τείνουν κατά συνέπεια να είναι πιο χρονοβόρες και πιο περίπλοκες. Κατά μέσο όρο, κάθε διασυνοριακή περίπτωση αναδιάρθρωσης (πλην των περιπτώσεων επέκτασης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων) συνεπάγεται την ανακοίνωση της απώλειας περισσότερων από 3.000 θέσεων εργασίας, αριθμός περίπου επτά φορές υψηλότερος από εκείνους των περιπτώσεων αναδιάρθρωσης που πραγματοποιούνται εντός των εθνικών συνόρων.
- Όλες οι δραστηριότητες αναδιάρθρωσης εξαρτώνται από την οικονομική συγκυρία· κορυφώνονται σε περιόδους ύφεσης, γεγονός που ισχύει ακόμα περισσότερο στην περίπτωση των διακρατικών αναδιρθρώσεων. Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, συμπεριλαμβανομένης της ύφεσης που προκλήθηκε λόγω της νόσου COVID-19, τόσο η συχνότητα των περιπτώσεων όσο και το ποσοστό της απώλειας θέσεων απασχόλησης αυξάνονται σχετικά ταχύτερα.
- Σύμφωνα με πορίσματα περιπτωσιολογικών μελετών διακρατικών αναδιρθρώσεων, οι αποφάσεις των ΠΕΕ για μετεγκατάσταση της παραγωγής στο εξωτερικό βασίζονται σε πολλούς λόγους, ο πιο σημαντικός ωστόσο εξακολουθεί να είναι η μείωση του εργατικού κόστους.
- Οι περιπτωσιολογικές μελέτες παρουσιάζουν τη διαστρωμάτωση των δομών συλλογικής εκπροσώπησης σε τοπικό, εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο. Η εν λόγω διαστρωμάτωση μπορεί να είναι ωφέλιμη για την ενίσχυση των δεσμών και να συμβάλει στον συντονισμό της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εκπροσώπων των εργαζομένων, και ενδεχόμενων δράσεων τους, αλλά μπορεί να αποδυναμώσει την επιρροή τους ως προς τον τρόπο διαχείρισης των δραστηριοτήτων διακρατικής αναδιάρθρωσης.

Δείκτες πολιτικής

- Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση της περιόδου 2008-2009 είχε αρνητικές επιπτώσεις στις διεθνείς επενδυτικές ροές, καθώς οι ΠΕΕ αντέστρεψαν τις τάσεις διεθνούς επέκτασης. Το 2018 και το 2019, οι ροές άμεσων ξένων επενδύσεων αντιστοιχούσαν σε χαμηλότερο ποσοστό του παγκόσμιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) σε σύγκριση με το 2010. Η κρίση της νόσου COVID-19 πιθανότατα θα επιφέρει περαιτέρω μείωση των εν λόγω ροών, σύντμηση και απλοποίηση των παγκόσμιων αξιακών αλυσίδων, και μείωση της οικονομικής δραστηριότητας εντός των εθνικών συνόρων.
- Δεδομένης της κλίμακας και του αντικτύπου τους πέραν των συνόρων των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας να επιφέρουν διασυνοριακές διαμάχες σε περιπτώσεις μετεγκατάστασης της παραγωγής, υπάρχουν ισχυρά επιχειρήματα για τη συμμετοχή της ΕΕ στην παρακολούθηση των διακρατικών αναδιρθρώσεων. Μέσα χρηματοδότησης, όπως το ΕΤΠΠ, προβλέπουν διασυνοριακές εφαρμογές, αλλά στην πράξη η πλειονότητα των περιπτώσεων εφαρμογής για ενεργές παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας μετά τις αναδιρθρώσεις τείνουν να πραγματοποιούνται σε εθνικό επίπεδο.
- Ένας άλλος τομέας πιθανής διασυνοριακής διαμάχης στις περιπτώσεις διακρατικών αναδιρθρώσεων αφορά την πραγματική ή αντιληπτή χρήση περιφερειακών ή εθνικών επιδοτήσεων με στόχο την παροχή κινήτρων στις πολυεθνικές εταιρείες για τη μετεγκατάσταση της παραγωγής τους. Οι εν λόγω ενισχύσεις, εφόσον υπάρχουν, υπονομεύουν την έννοια του ισότιμου ανταγωνισμού μεταξύ των εταιρειών, διότι οι μεγαλύτερες εταιρείες συνήθως είναι οι κύριοι αποδέκτες και δικαιούχοι αυτών των ενισχύσεων. Επίσης, επισείουν την απειλή οι εταιρικές αποφάσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε σημαντικές απώλειες θέσεων απασχόλησης και δυσχέρειες για τους εργαζομένους να επηρεάζονται εξίσου από τη διαθεσιμότητα των επιδοτήσεων όσο και από άλλα εμπορικά κριτήρια.
- Η πολιτική ανθρώπινου δυναμικού στις ΠΕΕ διαμορφώνεται ολοένα και πιο συχνά σε διεθνές (και όχι σε ενωσιακό) επίπεδο, ενώ οι περισσότερες νομικές απαιτήσεις για τους εργοδότες (όσον αφορά το ωράριο εργασίας, την υγεία και την ασφάλεια, την κοινωνική ασφάλιση και τις αμοιβές) είναι εθνικού χαρακτήρα. Μολονότι οι διακρατικές αναδιρθρώσεις εμπίπτουν σαφώς στην αρμοδιότητα των ΕΣΕ, οι δυνατότητες και τα δικαιώματά τους να επηρεάσουν τις εν λόγω διαδικασίες είναι περιορισμένα. Οι εν λόγω περιορισμοί είναι πιο εμφανείς όταν η λήψη αποφάσεων σε πολυεθνικό επίπεδο συγκεντρώνεται σε παγκόσμιο επίπεδο, με περιορισμένη διακριτική ευχέρεια για τοπική ή εθνική διαχείριση.

Περισσότερες πληροφορίες

Η έκθεση με τίτλο Έκθεση ERM 2020: Διασυνοριακή Αναδιάρθρωση είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση <http://eurofound.link/ef20024>

Υπεύθυνος έρευνας: John Hurley

information@eurofound.europa.eu